

Ba. 186
9 Finckentia

1721-5)

PK

PROTESTATIO NVLLITATIS

*Aduersus Condemnationem Orthodo-
xarum Ecclesiarum, nuper insti-
tutam à quibusdam Do-
ctoribus ubiqui-
tarijs:*

Auctore

IOANNE PALMERIO.

1. Corinth. 4.

Mihi pro minimo est, quòd à vobis in-
dicer: Dominus est, qui me iudicat.

CC. CI. LXXXVII.

(Genera, p. Le Denys)

PROTESTATIO
SACRAE SCRIPTURA

quod ea contra omnia omnia quod ea contra omnia
contra omnia contra omnia contra omnia
contra omnia contra omnia contra omnia
contra omnia contra omnia contra omnia

Anglorum

of Anna Farreiro

et Cyprianum
antiq. omnino quod ea contra omnia
contra omnia contra omnia contra omnia

— 17 —

PROTESTATIO NVL-

LITATIS ADVERSVS CON-

demnationem Orthodoxarum Ecclesia-

rum, nuper institutam à quibus-

dam Doctoribus vbi-

guitaris.

DICIT non potest, quantis laudi-
bus digni sint illustrissimi,
potentissimi & clementissi-
mi Germaniae Principes, Eu-
angeliū Domini nostri Iesu
Christi, in Augustana confessione ample-
xi: quod cū varium & multiplex exor-
tum inter suos Theologos de religione di-
scidium viderent, summam pro sua singu-
lari & eximia pietate contentionem adhi-
buerunt, vt illud, tāquam certissimum Ec-
clesiarum suarum incendium, extingue-
rent. Neque sine iusta & graui causa vide-
mus nobis ab Apostolo præceptum fuisse,
vt Regum & Principum eiusmodi salutem
ac dignitatem Deo Opt. Max. in precibus
nostris commēdemus: quippe, qui in istius-
modi rerum perturbationibus & ciuium
suorum discordiis primam ac potissimum

1. Tim. 2.

A ij

Iuctus & molestiarum partem sustineant.
 Neque puto grauiores nobis tenuibus homunculis dolores accidere ex Ecclesiarum nostrarum calamitatibus & persecutionibus, ex patria aut patrimonij amissione, cōiugum ac liberorū interitu, quām istis Heroicæ virtutis Principibus accidere solet ex hac tam inueterata & pertinaci Theologorum suorum concertatione: præser-tim cūm ijs in mentē venit, & pro sua summa sapientia facile animaduertunt, istas Pastorum rixas, magnam lupis ac leonibus fenestram in ecclesiās, & gregem ipsorum fidei commissum aperire: quia dum illi scholasticis suis discordiis & disputationibus exercendis occupati sunt, circumcursat Leo rugiēs (vt Petrus scribit) & quæritat quos deuoret, aditūmque sibi aliquem intra septa Christiani ouilis molitur: ad quod vel exigua ei rima satis supérque est: vt de fele & adultero Apollodorus cecinit:

I.Pet.5.

Καὶ πλέον ἡ Θύρα μοχλοῖς. ἀλλ' ἐδεῖ εἶς
 Τέλον ὁχυρὰν θάρις ἐποίησεν Θύραν
 Διὸν γαλῆνη μοχλὸς ἐν εἰσέρχεται.

Quemadmodum igitur idem hoc studium tuendæ à Sathanè insidiis Ecclesiæ, summis laudibus celebratur in Davide, Ezechia, & Iosia, itēmque in Iosaphato & Afa: post Christi

Christi autem ætatem in Constantino, Va-
lentiniano & Theodosio: ita nos Illustrissi-
morum Germaniæ Principum tantam in
sedandis Theologorum discordiis conten-
tionem ac diligentiam prædicare iure ac
meritò possumus ac debemus: qui horum
Imperatorum pietatem imitātur, quorum
ætate Christi Ecclesiæ miserandum in mo-
dum, istiusmodi fluctibus ac tempestatibus
iactatæ, atque exercitæ fuerunt. Laudetur
ergo Deus omnipotēs, æternus Pater Do-
mini nostri Iesu Christi, qui Spiritu suo san-
cto tam pios & religiosos Principes nostris
temporibus excitauit: beatamque & fortu-
natam Germaniam prædicemus, cui sub il-
lorum Heroum imperio, vera & casta Re-
ligione frui cōceditur, Deumque puro cul-
tu inuocare, & ab impiis Papatus, idolela-
triis abstinere: quandoquidem (vt in Psal-
mo quodam scriptum est) Non fecit ita 147.8.
Psal. 4.
omni nationi. Simul etiam pii & veræ re-
ligionis amantes Germani meminerint,
iampridem magna ex parte ad se concio-
nem illam Dei, toties in litteris sacris incul-
catam, pertinere, cùm populo Israelio de-
monstrat, nullam tum fuisse sub cœlo gen-
tem, cui sua iura & leges, hoc est, sui colen-
di rationem tradidisset: vt illa Iudæorum

A iij

ciuitas, quasi terrestre quoddam Dei domi-
ciliū videretur. Videant boni & cordati
viri, quales sunt in Germania innumerabi-
les, ne tanto & tam immortali Dei benefi-
cio abutantur: quādoquidem donationes,
quantumuis perfectæ, tamen propter in-
gratitudinem reuocantur. cuius rei exem-
pla nobis cūm Iudæi & Orientales & Afri-
tum etiam aliq complures gentes ac natio-
nes suppeditant. Quorsum hæc? dicet for-
tasse Lector aliquis beneuolus. Quoniam,
inquā, perferūtur per Ecclesiæ scripta quę-
dā, quorū autores, nō modò miseris & cala-
mitosis crudeliter insultant, verum etiam
stulta & barbara quadam arrogantia nouas
nobis arbitratu suo Religionis leges, tám-
quam sacrorum Pontifices, imponunt: eás-
que hac poena fanciunt, vt qui legibus iis
non paruerint, & nescio cui occulto & ar-
cano Doctrinæ corpori non subscrive-
rint, deinceps in impiorū & sceleratorum
numero habeantur. Nam illud te, beneuo-
le Lector, scire oportet, quemadmodum
olim Cereris mysteria continerī à my-
tagogis in arcano solebant, nec nisi vel ini-
tiatis vel initiandis magna cum ceremonia
ostendebantur: sic volumen illud, et si cir-
citer duobus ab hinc annis Germanica lin-
gua

gua conscriptum fuit: tamē nulli propè vſ-
que adhuc viſum aut cognitum, niſi à quo
paratiſſimum ſuffragium & ſubſcriptio ex-
ſpectaretur. Verumtamen cùm eius legen-
di copiam nobis amicus quidā feciſſet, of-
ſicij ac pietatis noſtræ eſſe existimauimus,
noſtram de illo ſententiam paucis expo-
nere. Duas enim eius præcipuas eſſe partes
animaduertimus. vnam, qua Religionis do-
ctrina, certorum istorum hominum arbi-
tratu comprehenſa eſt: altera, qua C O N-
D E M N A T I O eorum omnium cōtinetur,
qui etſi ab impio Antichristi Rom. domi-
natū ſeſe in libertatem Euangeliſam vin-
dicarūt, tamen eius libri decretis omnibus
ſtare, & in ipſius leges iurare detrectabunt.
Eius autem condemnationis ea (vt paulo
antè dixi) viſ eſt, vt non modò Germani
innumerabiles, qui aliam de paucis quibus
dam Religionis capitibus ſententiam ha-
bent, verumetiam Heluetij, Galli, Poloni,
Angli, Scoti, Belgæ, Itali, Hungari, Bohe-
mi, qui venerari hoc Palladium detrecta-
bunt, pro Hæreticis habeantur: iisque ſe-
cūdum tabulas testamēti ab homine quo-
dam violentiſſimo conſcripti, aqua & igni
per vniuersam Germaniam interdicatur.
Ac priorem quidem partem, quæ tota in

A iiiij

præcipiendo & magistrali quodam doctrinæ genere consumitur, quia scio non semel ab aliis nostrarum Ecclesiarum fratribus (quatenus verbo Dei consentanea non est) strictim ac breuiter esse refutatam, nihil necesse est attingere:ne, quod vetere proverbio vetamur, actum agamus. Alteram partem, quæ (vt dixi) superbè & arroganter capit is nostri C O N D E M N A T I O N E M cōtinet, paulisper excutiemus, & considerabimus, an aduersus tam atrocem sententiam aliquas nullitatis causas proferre possimus.

P R I M A igitur Nullitatis causa est, Iudicium incompetentia. nam, vt aliquando ex Iurisconsultis didicimus, Iudex is demū idoneus dicitur, qui iurisdictioni præest, aut à Principe potestate aliqua præditus est, aut ab eo qui ius dandi Iudices habet datus est, aut denique cui se partes communis consensu subiecerūt. Atqui neq; Germanicæ religionis vtriusvis Antistites iuri inter Gallos, Anglos, Belgas, Polonos, ceterasque gentes extra suum territorium positas, dicūdo præsunt: neque hodie Princeps vllus est, qui solus tot gentibus ac populis dominetur, iisque dare pro potestate Iudices

ces possit: neque omnino quisquam hodie est præter Romanum Sathanæ Vicarium, qui ius istud dandorum arbitrau^tu^s suo iudicu^m usurpet. Postremo, nemo vñquā nostrū in istos iudices consensit, ac ne consentire quidem cuiquam nostrum in mentem venit: quippe, qui ne virum quidem atri an albi sint, nouerimus: neque vbi forū istud tā litigiosum agāt, aut iurisdictionem tam acerbā exerceāt. Nam, quod nūquam post hominū genus natū auditum arbitramur, iij ipsi à quibus hæc aduersus nos Condemnatio pronūtiata est, etiam sua quoad possunt nomina reticēt: vt nihil de iis, nisi quod fama & rumore ad nos perlatum est, cōpertum habeamus. Ac ne quis fortè nostrā hanc de Iudicu^m incōpetentia disputationē, tanquam merè forensem, & à Religionē abhorrentē repudiet, dicimus eam à Christo ipso magistro ac Doctore nostro usurpatam, cūm litigatores quosdam ad se, tamquam ad Iudicem, adeuntes, notis illis verbis increpuit: *Quis me iudicē inter vos* Luc. xii. constituit? *Quo loco non obscurē demonstrat*, neminem publicum istud de aliis iudicandi munus sine legitima vocatione suscipere oportere. Itaque Deus in Israelia Republ. suos cuique ciuitati Iudices attri-

Deut.1. buit: neque alteri in alterius ciuitatis ciues
13. ius dicere permisit: notumque illud est A-
1. Cor.4. postoli, Corinthios quosdam superbos, &
 Pontificum istorum simillimos increpan-
 tis: Mihi pro minimo est, quod a vobis iu-
 dicer: Dominus est qui me iudicat. Atque
 haec quidem de prima Nullitate hactenus.

S E C V N D A Nullitatis causa est, Iudicium
 istorum indignitas, inhabilitas, incapacita-
 tis, insufficientia, quam esse variam & mul-
 tiplicē ostendemus. Voluminis istorum com-
 pilatores atque architecti, sunt Nouæ &
 peregrinæ cuiusdam Diuæ V B I Q V I T A
T I S Antistites: quam Diabolus videtur eo
 consilio in Germaniam induxisse, ut vim
 eximiā Cœnæ Dominicæ obscuraret, vel
 potius extingueret. Nam si Christi huma-
 nitas ubique est, si corpus Christi æquè est
 in glande, aut nuce, aut pyro, ut in pane &
 vino Cœnæ: nēpe nihil mirum fuerit, præ-
 sentem adesse Christum, in, sub, vel cum
 pane: quium id, et si non ad eundem finem,
 pariter tamen omnibus in rebus eueniat, si
 quod istorum volunt, ipsis concedatur. Quid i-
 gitur, obsecro, D. Luthero, vel ipsius anta-
 gonistis in mentem venit, ut de præsentia
 carnis Christi in Cœna disputates de illorū
 verbo-

verborū (Hoc est corpus meū) sentētia tā-
diu cōtenderēt, si ad illā afferendā illud suf-
ficit, de quo non querebatur, nempe, Ver-
bū caro factum est? si, inquam, à momēto
hypostaticē vniōnis pendet Christi carnis
præsentia omnibus in rebus, quorsum ad
eam afferendā de institutionis Cœnæ Do-
mini verbis disceptatur? Secunda indi-
gnitatis ratio est, quoniam isti Condemna-
tores nostri sunt (vt Petrus Apostoliis lo-
quitur) ἀλλοτριοεπίκοτοι: ac propter eam cau-
sam reiiciendi ac recusabiles. Nam, (quod
probatione longius accerlenda non eget)
si quando cōciones ad populum habeant,
non gregis sui vitia & corruptelas, nō pro-
fanum religionis fastidiū, non assiduas quo-
rūdam perpotationes, ingluuiē, helluatio-
nes, crapulas, ingurgitationes reprehendūt:
sed illis, quę ante oculos sunt, omissis, in lō-
ginquarū gentiū instituta inquirunt: atque

*Excusi propriis aliena negotiā curant: vt ve-
tus poeta cecinit: ac perpetuò in Zuinglia-
nos, in Caluinitas, & Sacramentarios in-
uehuntur, vt in veterē proverbio est:*

Aπαντει ἐστιν εἰς τὸν φερετὴν θρόνον,
Αὐτοὶ δὲ ἀμάρτανοί εἰς γυμνόνορδον.

Tertia indignitatis ratio est, quod nonnulli
corum cum offensione & scandalo mul-

torum ecclesias & greges suæ fidei cōmif-
fos negligūt: tempūsque in cursitationibus
& quæstuosis legationibus consumunt: am-
bitioni & avaritiae dediti, liberalitate Prin-
cipum ad suum quæstum abutuntur. quod
genus hominum quām sit Ecclesiæ Christi
pestiferum, vel eo tempore cognitum est,
cūm Ariani tantūm potuerunt, vt Arium
tam celebri Synodo damnatū ab exilio re-
uocandum & Athanasium expellendū cu-
Ezch.34 rarent. V e vobis Pastores, inquit Dominus,
qui non gregem meum, sed vosmetip̄os
pascitis. vescimini lacte: vestimini lana: &
quæ pinguiores sunt oves, eas occiditis. E-
quidem oves meas è manibus vestris exi-
gam, dicit Dominus. Fatemur non esse in
hominum potestate patientia & fortitudi-
ne sua martyrii coronam adipisci. Sed non
tam est gloriosum à pastoribus ecclesiæ
Christi prædicari, Tot legationes principis
illius nomine p Germaniā obij, tot scyphis
argenteis, tot catherinis aureis sum donatus,
2. Cor. 11. q̄ illud quod de se Apostolus gloriabatur:
Quinques quadragenis (minus vna) pla-
gis sum affectus, ter virgis cœsus, semel lapi-
datus, ter naufragus, nocte & diē in profun-
do transegi: versatus sum saepe in ærumnis,
in vigiliis, in fame, in siti, in frigore & nudi-
tate.

tate. Hæc nimirū vera Theologia est, quæ in cruce & ærumnis & calamitatibus exercetur: non illa mollis, delicata, vmbratilis, quæ in gynæcæis & conuiciis & quæstuosis legationibus cōsumitur. Quarta indignitatis ratio est, quod isti violenti Condemnatores nostri maximis & grauissimis de rebus inter se dissentunt: atque ut quondam Madianitæ, Cadmæi fratres, Andabatæ, sic illi plerunque odiis, conuiciis, rixis inter se cōflictantur: ut tatarum inter ipsos discordiarum pios & cordatos viros, etiam qui non optimam de nobis opinionem imbiberunt, magnoperè interdum pudeat. Vigandus nuper Heshusium hæreses damnatum è Borussia præcipitem eiecit, propterea quod impium illud dogma & ad instaurandam *αριστειαν* accōmodatissimum & cum ubiquitate maximè consentaneum in Ecclesiam inducere conabatur: Humanitatem Christi in abstracto esse adorandum. Dies me deficiat, si pugnas illorum & concertationes eiusmodi proferre cœpero: quales, ut verè dicam, inter veteres Philosophos in Græco quodam dialogo commemorantur. Itaque cum istius voluminis compilatores paſsim apud suos Principes prædicent, se disputationes & concertatio-

nes omnes hoc scripto compressisse, cœpere hi versiculi passim per Germaniam circumferri:

*Vulcanum aut fornax, aut ars ignota fecellit:
Eip̄v̄lē dum vult cūdere, cūdit ēēr.*

Quinta indignitatis ratio est, quod Condemnatores nostri toto terrarum orbe infames habētur; propter sc̄edissimum ingratitudinis crimen aduersus summum illum & pr̄stantem virum PHILIPPVM MELANTHONEM, nō tam ipsorū (vt quondam etiam ambitiosè loquebantur) quām omnium, quicunque hodie in orbe terrarum litteratorum nomen obtinent, magistrum ac pr̄ceptorem. Cuius ingratitudinis dicam, an impietatis meum pectus memoria excruciat. Hæccinē à vobis (ō vēcordes & ingratī discipuli) tanto illi & tam eruditio Pr̄ceptorī gratia refertur: in quē illud elogium plurimæ consentiunt gētes, (vt de Attilio Calatino quōdam dictū est) Populi primarium fuisse virum: quem verē Solem Germaniæ non modò hæc ætas appellat, verū etiam posteritas ad omnes seculorum ætates nominabit: quem non modò de patria, verū etiam de gentibus omnibus, apud quas bonæ literæ atque artes exercentur, optime meritum omnes si-
ne vlla

ne vlla controuersia consentiunt. Vetus & verum illud *Æschyli* verbum est (ô ingratifici Argiui, immemores beneficij) ταῦτα νῦντι ὁφείλεται τένυμα τοῦ πόνου πλέος. Ecquoniam ista barbarorum hominum est immanitas? quod propudiū? cui nuper viuo & florenti, & tanta apud summos quosque Principes auctoritate prædicto blandissimè adsentiebantur, eius mortui memoriarum insultare, & eius scripta de piorum adolescentiū manibus excutere: atque adeò pro hæreticis oblitterare, atq; extinguerē? ecquoniam verū argumento? an quod à Luthero quibusdā in rebus dissentiat? atqui Lutheri insigne hoc de Philippo elogiū in Operum ipsius præfatione his extat verbis: *Multum diuīque illis restiti, qui meos libros, seu verius mearum lucubrationum confusiones editas voluerunt: cùm exstent Dei gratia methodici libri quām plurimi, inter quos loci communes Philippi excellunt, quibus Theologus & Episcopus pulcrè & abunde formari potest.* Item aliquanto pōst: *Eodem anno Philippus Melanthon à Principe vocatus fuerat ad docendas litteras Græcas: haud dubiè, ut haberem socium laboris in Theologia. nam quid operatus sit Dominus per hoc organum, non in litteris tantum, sed etiam in Theologia, satis testantur eius Opera, etiamsi irascatur Sathan & omnes*

eius squamae. Quibus Lutheri verbis vtrum
ingrati discipuli, Sathanæ, an squamarum
ipsius vocabulo designentur, cuius facilis
existimandi copia est. Verum hæc, quæ ne-
que sine lacrymis, neque sine fœdissima
Germaniæ labe, macula, turpitudine, infa-
mia, qua illam isti aspergunt, cōmemorari,
neque satis dolenter ac luctuosè pro rei in-
dignite deplorari possunt, aliud in tem-
pus differemus: atque ad tertiam Nullita-
tis causam progrediemur.

T E R T I A igitur Nullitatis causa hæc
erit, quod ista nostrorum Cōdemnatorum
sententia pronuntiata est contra legitimū
iudiciorum omnium ordinem, indicta &
incognita causa, & partibus non modò nō
audit, verum ne citatis quidem, aut vlo
legitimo modo euocatis. μήτε δικειος δικαιοεις,
τοπιν αὐτοῖν μέθοι ακάτεταις, inquit Ascræus se-
nix, haud paulo melior quam quiuis isto-
rum Condemnatorum & poeta & iudex.
Itaque vetus iudicium Atheniensium ius in
radum illud fuit, ὁ μοιως αὐτοῖν ακρασθαί. Cūm
seniores Iudaici populi ad radices montis
Exo. 24. Sinai res iudicabant, Scriptura testatur, eos
Deut. 17. vtraque parte audita, & causa vtrumque
r. 4.5.6. perorata, sententias pronuntiasse. Cūm Sa-
lomon

lomon inter duas mulieres nobile & sa-
piens illud iudicium pronunciauit, non ni-
si vocata & audita vtraque parte pronun-
ciauit. Etsi Deus Adamum & Euam sum-
mum in se facinus admisisse sciret, tamen
nō prius eos damnauit, quām causam apud
se dicere iussisset. Etsi Sodomitas sciebat
fœdissimo se & spurcissimo scelere polluis-
se, tamen descensurum se dixit, & cogni-
turum. quid multa? quamuis Iudæi scelera-
tè atque impiè Christo necē ac perniciem
molirentur, solennem tamen & vſitatam
legitimi iudicij formam in eo damnando,
vel dicas cauſa, conſeruarunt. Nomen e-
ius ad Caiaphā Pont. Max. detulerūt. mox
illius decreto cōprehensum ad ordinariū
Seniorum populi consilium, cui confilio i-
dem Pontifex præcerat, adduxerunt. Eò te-
ſtes producti, atque auditi sunt. cum minus
idoneum testimonium videretur, iūſurā-
dum reo delatum est. confessio rei haberi
pro re iudicata poterat. rogatæ tamen sen-
tentiae ſint: & pronuntiata capitalis con-
demnatio. Et cūm eum aliquando inaudi-
tum damnare vellēt, merito à Nicodemo
ad legis præscriptum reuocantur. An Lex
noſtra (inquit ille) cōdemnat quempiam,
niſi prius audiuerit ab ipſo, & cognouerit

1. Reg. 3.

Gen. 3.

B

quid faciat? Neque ullam tam immanē gen-
tem esse arbitror, quæ hunc ciuilē, ac pro-
pè dicam naturalem iudiciorum ordinem
non obseruet. tantūm abest, vt quidquam
in Ecclesia Christi non ritè atq; ordine ge-
ri debeat: præsertim vbi animarum salūs,
conscientiarum tranquillitas, & (quod ca-
put est) gloria Dei immortalis agitur. Ita-
que plenum est primum Lutheri operum
volumen appellationum à Papæ & Cardi-
nalium condemnatione, & disputationum
se non potuisse indicta & incognita causa
damnari.

Q. V A R T A Nullitatis causa est, quòd
nostrī Condemnatores, certis Lutheri li-
bris eandem, quam Scripturæ sacræ, & pri-
mīs quatuor Ecclesiæ Conciliis auctorita-
tem tribuunt: eo cōsilio, vt nos posthac in
illos libros &què atque in ipsum Domini
verbum iurare compellant. In quo quar-
tam illi præstantissimo & fortissimo Chri-
sti seruo iniuriā faciant, licebit ex his ipsius
verbis cognoscere, quæ ex Oratione ipsius
coram Imperatore Carolo V. anno 1521.
habita describemus: *Nec me sanctum aliquem
facio: sed quia homo sum, & non Deus, alio pa-
trocinio libellis meis adesse non possum, quam ipse
Dominus*

Dominus Iesus adfuit suæ doctrinæ, qui cùm coram Anna de doctrina interrogatus esset, & alapam à ministro accepisset, dixit: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo. Si Dominus ipse, qui sciebat se errare non posse, non tamen detrectat testimonium aduersus suam doctrinam audire, etiam à vilissimo seruo: quanto magis ego sex, non potens nisi errare, debedo expetere & exspectare, si quis testimonium reddere velit aduersus meam doctrinam? Hæc Lutherus. Et profectò ita est. Nam τολυχεφότας hominem statuere labi & errare non posse, nihil aliud est, quām eum hominem esse inficiari: & Deum aliquem humanæ naturæ expertem facere: Quid verbis opus est: Exstat Philippi ad Lutherū epistola Vuitebergæ, anno 1565. edita, ex quā quantum Scripturā sacra (ne quid vehementius dicā) Augustanæ confessioni præponderet, perspicuè intelligitur: nam pag. 3. præclarum hoc de cræbra ipsius varietate testimonium exstat: *In Apologia quotidie multa mutamus. Locum de Votis, quia erat exilior multo, exemi, supposita alia disputatione eadem de re, paulo vberiore. Vellem percurrisse articulos fidei, in quibus si nihil putaueris esse vitij, reliqua vtcunque tractabimus. subinde enim mutandi sunt, atque ad occasiones accommodandi. Item ad amicum quendam, pag. 480.*

B ij

Ego conatus sum eam sententiam in *Apologia* explicare. sed ibi propter aduersariorum calumnias non sic loqui licet, ut nunc coram loquor, & re ipsa idem dico. Hæc Philippus, testis in isto nego-
cio irrefragabilis. Et certè sic se res habet, ut nullus post Apostolorum èstatem, quan-
tumvis pius, sanctus, & eruditus Ecclesiæ
Doctor fuerit, cuius in scriptis non multos
næuos, ne dicam errores, animaduertere li-
ceat. neque quemquam istorum Nugato-
rum tam imperitum esse arbitror, ut non
quosdam vel Augustini, vel Ambrosii, vel
Irenæi, vel aliorum veterum scriptorū er-
rores possit ostendere. Denique Retracta-
tionum Augustini liber exstat, non minus
humanae ipsius infirmitatis, quam pietatis
& modestiæ Christianæ testis idoneus. Ita-
que Lutherus in eadem Operum suorum
præfatione, hanc quasi protestationem ad-
uersus istos Condemnatores adposuit: *An-
te omnia, oro pium Lectorem, & oro propter Do-
minum nostrum Iesum Christum, ut ista legat cum
iudicio, in modo cum miseratione: & sciat me aliquan-
do monachum fuisse.* Præterea quanta Eccle-
siæ Christi pernicies adferretur, si tanta vi-
lliis hominis scriptis, quanta sacræ litteris
auctoritas tribuatur? Exstat vetus quidam
libellus, cui titulus est, *Canones Aposto-
lorum,*

Iorum. In eo tam multa stultè & absurdè
scripta sunt, ut legi sine fastidio nō possint.
veluti, Ut qui viduam mulierem vxorē du-
xerit, qui in Baptismo non ternas immer-
siones, sed vnam tātūm fecerit, qui carnem
bestiis erēptam comederit, ab Ecclesiæ mi-
nisterio arceatur. Verum tamen liber ille
multas per ætates eadē superstitione in
sacrarum litterarum numero habitus est,
qua nunc nobis Lutheri scripta pro sacris
Oraculis obtruduntur: exstantque & Iusti-
niani & Caroli Magni constitutiones, qui
bus Canones illos pro Apostolicis haberi
iubent. Ac memorabile est, quod in Capit-
ulari Caroli Magni, eodē ferè loco tradi-
tur, dānari ab illo Imperatore impostores
quosdā qui clandestinò epistolā quandam
Dei nomine cōflarant, eamq; de cælo dela-
psam affirmabant: ac iam per annum inte-
grum proponere populo & recitare in Ec-
clesiis adsueuerāt: cūm tamen & ipsius Ca-
roli Magni, & superiorum Imperatorum
constitutionibus sanctum esset, ne quid in
Ecclesiis, nisi ex sacris litteris depromptum
recitaretur. Sed age: stetur ipsius Lutheri
verbis, & eum non iudicē, sed astipulato-
rem habebimus, vtpote qui in concione
quadam Postillis maioribus inserta, de na-

B iii

tali Domini, apertè se fateatur his ipsis in rebus errasse, & quod est naturæ, tribuisse personæ, & contrā. quæ sanè ingenuitas illum ab omni errore vindicat.

Q V I N T A Nullitatis causa posita est in forma corrogandi suffragia & subscriptio-
nes istius voluminis Vbiqutarij; quæ tota coitionis clandestinæ simillima est. Satis constat voluminis istius architectos consi-
lum inter se cepisse, de suffragiis & subscrip-
tionibus partim blanditiis & precibus ef-
flagitandis, partim Principū quorundā au-
toritate & gratia exprimēdis. quinetiā in
quēdā eorū exēpla prēclarū articulū offen-
dimus: *In singulis ciuitatibus subscribet Parochus*
cum suis Capellaniis, non solum suo nomine, sed e-
tiam omnium aliorum parochorum, capellanorum,
& scholarcharum qui eiusdem sint dioecesis: modò
priūs ab ipsis approbationem & potestatem sub-
scribendi obtinuerint. subscribent autem in hunc
modum: Ego N. parochus & superintendens a-
pus N. & cum eo N. & N. parochi apud N. &
N. N. itidem N. N. illi adiuncti subscribimus tam
pro nobis ipsis, quam pro N. parocho, capellano &
scholarcha, qui sunt omnes numero N. N. Nos
istam clandestinam & arcanam procuran-
dæ religionis rationem non modò ab Apo-
stolo-

stolorum consuetudine alienam esse contendimus: verum etiam Sibyllinorum sacerdotum aliarumque profanarum religionum institutis planè consentaneam: quarum antistites occulta istiusmodi & arca-
na de religionibus consilia inibant. Fida si-
lentia (inquit Lactantius) sacris instituta
sunt ab hominibus callidis , ut nesciat po-
pulus quid colat. Orpheus ab his quos ini-
tiabat (inquit Firmicus) in primo vestibu-
lo cum terribili auctoritate religionis exe-
git, ne profanis auribus composita religio-
nes proderentur. Sic Cæsar cōpositas Druy-
dum religiones in occulto ab iis contineret
solitas cōmemorat, magnamque ab iis cau-
tionem adhibitam, ne in viulgus efferren-
tur, ac ne litteris quidem mandarentur. Ec-
clesia Christiana ab ipsis clandestinis cois-
tionibus, cōciliabulis, & factionibus abhor-
ret: atq; illam usitatam regulam obseruat,
ut quod omnes tangit, ab omnibus appro-
betur. Deus ipse cum suæ Religionis leges
duabus in tabulis perscriptas populo suo
tradidit, non illas Mosi aut Aaroni in oc-
culto commisit: sed ipsem et sacratissima
sua voce, tāquam & legislator simul & pre-
co, de superiore loco apud uniuersum po-
pulum pronūciauit: & multis post seculis,

B iiiij

eadem sacratissima voce Filiū suum nobis
præceptorem tradens, è cælo pronuncia-
uit: Hunc audite. Neq; vnquam in Ecclesia
Christiana tāta paucis aliquot hominibus
auctoritas tributa est, vt arbitrio suo Reli-
gionis formā præscriberent, aut exortas de
illa controuerfias soli disceptarent. Ac vi-
dere licet apud Ecclesiasticos scriptores,
factiones Eusebij Nicomedensis Episcopi,
Valentis item & Vrsatij, horum nostrorum
Cursitatorum institutis quām simillimas:
quibus factionibus atq; artibus sensim Ar-
rianismum in Ecclesiam Christianam indu-
xerunt. Cūm effet exorta inter Apostolos
quæstio, An extranei non circūcisi, & Mo-
saicæ legis ceremoniis non initiati, ad Euan-
gelium admittendi essent, contentus o-
mnium Ecclesiæ pastorum & seniorum in-
dictus est, in quo ea controuersia non pau-
corum arbitrio, sed omnium sententiis ex
Scripturæ auctoritate diiudicaretur. Sic
Act. 15. Paulus ad Corinthios scribēs, si quā de re-
ligione controuersia exorta sit, iubet pasto-
res non in occultis cœtibus, sed palam in
Ecclesia, eam cognitionē suscipere: & eam
ex verbo Dei dirimere. Sic exortis Arii no-
uis & impiis disputationibus, Nicena Syno-
diis coacta est, ad quām Pastores Ecclesia-
rum

rum conuenerunt: & re ex verbo Dei que-
sita ac deliberata, scelerati hominis impie-
tatem cōdemnarunt. Idēmque institutum
in Nestorio, Eutychete, Macedonio, Apol-
linari, cæterisq[ue] fanaticis damnandis ma-
gna Episcoporum frequentia usurpatū est.
Nam in Niceno cōcilio, quo Arius damnat-
us est interfuerere pastores 318. in Constan-
tinopolitano, quo damnatus est Macedo-
nius, centum quinquaginta: in Ephesino
primo, quo Nestorius damnatus est, ducen-
ti: in Calchedonensi, quo Eutiches damna-
tus est, sexcenti & triginta. Quod si paucis
aliquot, quantumuis apud Principes & mu-
lierculas gratiosis, tanta in Ecclesiam Dei
auctoritas permittatur, immane, quātus ad
corrumpendam religionem aditus aperie-
tur. Memoriæ proditum est, Theodosij
Imp. ætate, veteratorem quendam fuisse
Dioscorum nomine, Alexandrinæ ciuita-
tis Episcopum. Is cùm Aulicis artibus &
blanditiis in Principis & Eudoxiæ Augu-
stæ, atque aliquot procerum gratiam fese-
insinuasset, impetravit, vt causa Eutychetis
frequentissima Synodo damnati denuò co-
gnosceretur. Cùm ei Flauianus, Cōstanti-
nopolitanus Episcopus, vehementius ad-
uersaretur, Dioscorus impetum in illum

fecit: pugnis & calcibus præcipitem è con-
uentu eiecit. quid multa? Cùm Flauianus
triduo pòst iis iætibus cōcitus occubuisset,
tāta nihilominus Dioscori rabies fuit, vt in
illius mortui ventrem pedibus insultaret.
ynde Synodo nomen $\lambda\eta\sigma\rho\mu\pi\eta$, vt Nicepho-
rus & alii testantur. Non absimile illud Ar-
delionum aulicorum artificium fuit, quod
nuper legisse memini. Cùm Orientales ad
eam superstitionem perduicti essent, vt pas-
sim monasteria magnis iacturis ac sumti-
bus instituerentur, atque opimis latifundiis
dotarentur, Imperator Nicephorus Pho-
cas modū illis iacturis imposuit: ac vetuit,
ne qua deinceps noua monasteria institue-
rentur. Aliquanto pòst Basilius secundus,
Monachorū blanditiis delinitus, eam con-
stitutionem abrogauit, hac addita clausula,
quòd à Monachis, qui in Aula sua versaren-
tur, didicisset, illam Phocę constitutionem
omnium, quæ tum per Orientem grassa-
bantur, calamitatum causam fuisse. Ac no-
stris temporibus complures istiusmodi in
aulis Principum & gynecæis Ardeliones
reperiri, satis opinor esse notum.

D I C E s fortasse, Lector beneuole, Quid?
Tu igitur ecclesiarū nostrarū vulnera pa-
lam

Iam apud aduersarios detegis? an nescis naturæ & gentium iure interdictum, ne parentum & consanguineorum verecundiā nudemus? Ut corporis vulnera, inquit Cæsar, sic exercitus incommoda tegēda sunt: ne spes aduersariis augeatur. Itaque laudatur Constantini factum in Nicena synodo, qui fasciculum criminacionum, aduersus Episcopos inter se conflictantes sibi traditum, in ignem abiecit: inquiens, Episcoporum vitia tegenda, ne plebis animi à religione alienentur. Quis negat? Veruntamen si cuius parēs iis in partibus corporis, quas occultari natura & pudor iubent, male affectus esset, vtrum illud incōmodum celari esset satius, an parētem ad curationē suscipiendam non modo nudari, verum etiam, si opus esset, alligari? Vetus & verum illud verbum est: Bona est turpitudo, quæ periculum vindicat. Nunquam periculum sine periculo vincitur. Crudelem medicum intemperans æger facit.

MVLTA quidem diuinæ prouidentiæ documenta nobis quotidie ob oculos versantur. Sed illud in primis, quod Christus Ecclesiam suam in tantis humani generis motibus ac tempestatibus tuetur. Videlicet

tas nostra furiale bellum ciuile p̄imūm in Heluetia: tum deinde in Germania, propter cauissam Religionis, aliquanto post in Anglia. Quindecim iam annos ardere videmus Galliam ita tætro & exitiali bello, ut tantum ac diuturnum incendium sola florentissimi quondam regni ruina restinguiri posse videatur. Ecce autem in Belgio nouas intestini belli tragedias: quas credo, ut quondam Ædiles suis Diis, ludos gladiatiorios edebat, ita Romanum Pontificem Sathanæ, (suo siue Ioui, siue Diti patri) tanquam Ædilem pro ludis & delectamento præbere. Fuit enim Sathā (vt scriptura testatur) à principio mundi Homicida: ac proinde cruentis & sanguinariis ludis, cedibus, homicidiis delectatur. Inter has bellorum ciuilium flamas ita credo Ecclesiam Christi conseruari, quasi Pyralim, quæ in ardentibus fornacibus volitans appetet: atque (vt Plinius memoriae prodidit) quamdiu est in igne, viuit: cùm evasit, longiore paulo volatu, emoritur. nisi potius & magis piè dicendum est, quasi rubum illum ardenter, in quo Deus Mosi apparuit, qui flamma quidem ambirebatur, integer tamen & incolmis manebat. Cùm autem variæ sint humani generis procellæ & perturbationes,

tum

Iob. 8.

Exod. 3.

tum illa capitalis, si quādo intestinæ in Ecclesia Christi contentiones oriāntur. Nam in corporibus nostris externum frigus aut calorem vitare sponte nostra facile possuimus. at iā in venas & p̄cordia receptum propulsare, sine pr̄stantis alicuius Medici ope, vix ac ne vix quidem possumus. quid verò si etiam inter ipsos Doctores rixæ & contentiones exarserint? anno ut Pastores, quibus grex tuendus est traditus, si inter se bacchari & rixari incipient, aditum in septa lupis voracibus præbent: ita ministri Ecclesiarum suis litibus & concertationibus viam Sathanæ insidiis muniunt? Deus omen detestabile auertat. sed magnum periculum est, nisi quāmprimum Illustrissimi, potentissimi & clementissimi Germaniæ Principes suorum Theologorum rixas, discordias, contentiones pro suo imperio compescant, ne idem ad extremum in Germania vsu veniat, quod olim in Oriente contigit. Vexatus fuerat Oriens per aliquot ætates diuturnis Theologorum factionibus. Percrepabat orbis terræ nominibus Arianorum, Nestorianorum, Eutychianorum, Monothelitarum, Monophysitarum. Dies me deficiet, si veterum sectarum & factionum nomina percēsere insti-

tuero. non plures turbulentio mari ventorum ac turbinum tempestates audiuntur, quam Theologorum concertationes per illa tempora videbatur. Ad extremum quid accidit? Dum Pastores inter se dimicant, Leo rugiens videt aditum in Oule Christi Dei patefactum. Mahumetem introducit. Miseri mortales tot rixarum & iuriorum pertaeserunt illi totos dedunt. Iterum a Deo suppliciter precor, ut hoc detestabile omen auertat. sed ista tam diurnae, tam pertinaces, tam insanæ Theologastrorum quorundam concertationes de Ubiquitate, de Consustantiatione, de Omnipresentia, Omnipotentia humanitatis, corpore maiestatico, de Eutychiana disparitione Christi, de impanatione, suppanatione & companionatione, quibus scholæ & templa & cœcio-nes perstrepunt, quem exitum habituræ sint, pertimesco. Nolite locum dare Dia-
Ephes. 4. bolo: inquit Paulus: & eius insidiis ac molitionibus viam munire. Ecce nobis supra caput Leo rugiens, tyrannus Turcicus. ex altera parte, Mosquiticus. ex altera item Pontifex Rom. Cum Dei cultum Samari-tani neglexissent, accidit (inquit Scriptu-ra) ut Iehoua immitteret in illos Leones a quibus laniabantur. Quare multo consul-tius

tias videretur, finem aliquando seditionis istis disputationibus auctoritate Principum imponere, & à diuturnis istis argutiis ac dissensionibus conquiescere: ne Papæ & Papistis, aduersariis nostris, diutius de nobis rendi materiam præbeamus: nam, ut est apud Vergil. Hoc Ithacus velit, & magno mercentur Atridæ: & si versum illū imitari licet: Hoc Papa discupiat, magno redimātque Papistæ. Lutherus ipse testatur, in controuersia de Cœna domini de verbis potius, quam de re disceptari. nam Tomo 7. suorum operum fol. 385. a. ita loquitur: *Primū hoc certū est, Zuingliū & Oecolāpadiū, licet verbis dissident, tamen de re idē sentire. Eò accedit ipsis Zuinglij testimonium, qui in Cōfessione ad Regē Galliæ Frāciscum I. ita loquitur: Afferimus, non sic carnaliter & crassè manducari corpus Christi, ut isti perhibent, sed rerum Christi corpus credimus in Cœna sacramentaliter & spiritualiter edicā religiosa, fideli & sancta mente.* Iam verò quanto disputationibus istis præiudicio esse putamus, quod tandiu tanta ac tam constans omnium Helueticarum, Gallicarum, & Anglicarum Ecclesiarum in omnibus & singulis suæ Confessionis articulis consensio videtur? Nusquam inter Euangelicas Ecclesias, nisi in vnica Germania, furiales istæ & tragicæ disputa-

tiones audiuntur. Multæ sunt in Heluetia
præclaræ & opulentæ ciuitates, multæ paſ-
ſim Academizæ, & ſcholæ, multi eruditæ &
præſtantes doctrina viri. Nullæ inter illos
diſſenſiones audiuntur, nulli ſeditioſi libel-
li iactantur. Quantus eſt in Anglia, Scotia
& Gallia præſtantium virorum numerus?
At nullæ inter eos rixæ, nulla diſſidia, nul-
la ſpihosæ diſputationes commemorātur.
Vbiq[ue] ſumma pax eſt: concors & tran-
quillus illarum Eccleſiarum ſtatus, quod
quidem ad Religionis doctrinam attinet.
Ministri omnes coniunctiſſimis animis, pro
Christi Euangeliſto contra Romanum Anti-
christum, eiūſque ſatellites, Epifcopos, Car-
dinales, monachos, Iefuitas pugnant. Qua
ex re quo ſpiritu noſtri Rixatores prædi-
ſint, facile eſt exiſtimare. Deus eſt concor-
1. Thes. 5. dię & pacis auctor: inquit Paulus. Itaque ad
Rom. 12. Roman. ſcribēs: Si fieri potest (inquit) quā
tum in vobis eſt, cum omnibus hominibus
pacem colite. & ad Coloff. Induimini beni-
cōlōſ. 3. gnitatē, modēſtia, mansuetudine, lenitatem,
tolerantes alij alios, & pax Dei dominetur
in cordibus vestrīs. Ex contrario diſcordiæ
& iurgia & contentiōnēs dicuntur eſſe à
ſpiritu Diaboli. Nō oportet ministros Dei
eſſe pugnacēs, & rixatores, inquit Paulus,
ſed

sed placidos erga omnes, & mansuetos & aptos ad docendū. Ac passim aliis locis stultas, inanes, otiosas & nugatorias disputationes argutiarū & verborum plenas detestatur: quæ potius ad quæstiones (inquit) quā ad ædificationem pertinent. Quinetiam alii locis disertè nominat *λογομαχίας*, quibus ^{1. Tim. 1.} ^{2. Tim. 2.} ^{rit. 3.} ait auditorum animos & conscientias labefactari, potius quām doceri & ædificari. Item alio loco, Siquis tradit eam doctrinam quæ non sit consentanea pietati, is turget: nihil scit: insanit circa quæstiones & pugnas verborum: ex quibus nascuntur inuidiæ, lites, maledicentia, conflictationes hominum mente corruptorum, veritatis expertum, & pietatem quæstui habentiū. Quibus verbis quis non videt, Nugatores & Rixatores nostros cum suis verborū nuditatibus designari, & vt dici solet, suis coloribus depingi? Quanto esset optabilius, illos in legendis & relegendis Scripturis sacris, & sæpe apud populum percurrentis, quām in syllabis & literarū apicibus excutiendis ætatem consumere? Quām multas beatorum myriadas in cælo, cum Christo & Angelis esse arbitramur, qui de tot scholasticis argutiis ne vocem quidē vllam unquam audierunt? & solis Bibliis contenti,

C

persecutionum tempore, vnicum ab illo libro dolorum & afflictionum suarum solatium ac leuamentum petebat? Quanto es-
set optatus, his miseris temporibus quibus
Iesuitæ grassantur, idem nos facere quod
canes Pastorum solent: qui si, dum inter se
pugnant, Lupum ouili propinquantem vi-
derint, omissa concertatione, concordibus
animis, impetum in illum faciunt? Annon
miserum & tristuosum est, idem propè vi-
dere inter Germanicas & Helueticas Ec-
clesias discidium, quod Roboami temporis-
bus inter x i. i. tribus Israelis exortum est,
cum decem tribus à reliquis duabus fune-
stam illam discessionem fecerunt?

DICENS NUNC, Beneuole lector, Ecquid
igitur tantis malis atq; incommodis reme-
dijs Primum vt toto pectore, verisque ge-
mitibus, adhibitis etiā ieiunijs, Deū obte-
stemur, vt propter filij Domini nostri Iesu
Christi nomen, hos tatos fluctus ac tempe-
states compescat: & cum se pacis Deum
atque auctorem prædicet, discordias & dis-
sensiones istas extinguat. deinde vt pro Il-
lustrissimorum Germanæ Principum salu-
te, atque adeo gentis totius pace & tran-
quillitate solennes precationes adhibeantur

tur: iisdemque Princibus gratiae singularebus verbis agantur: eorumque pietas, sanctitas, religio laudibus in cœlum feratur; quod salutem Ecclesiarū otio suo & quiete antiquorem duxerint: ac tadiu tam patientibus animis, istas diuinas Pastorum concertationes tolerarint: postremo ut suppliciter atque obnoxie per sacrosanctum Christi nomen ab ipsis petatur, primum ut frequenter Scripturæ sacræ lectione scholasticis omnibus argutis & disputationibus potiorem ducant: eamque suis ciuibus per Theologos & pastores suos assidue commendari iubeant: fuitiles autem & inanes λογομαχias, quæ à sacrarum literarum lectione, & piarum historiarum cognitione homines abducunt, Sophistis & Sorbonicis relinqui. deinde ut veterū Principū Christianorum instituto cōuentum moderatorū aliquot Theologorum quamprimum indicant: cui etiam ipsorum nonnulli (Constantini & Caroli Magnorum exemplo) interesset, ac pro sua auctoritate præesse vellint. Et quoniam si quando ipsi in morbum incident, nō designantur, quamuis longinquis ex locis & regionibus medicos accertere, si quos ingenio & doctrina præstantes norunt: suppliciter etiam rogādi videntur,

C ii

ne grauientur in istis Ecclesiæ vulneribus
curandis idem facere, & aliarū quoque gen-
tium Theologos adhibere: vt inuocato, cō-
iunctis animis & precibüs, summi Dei nu-
mine, ratio aliqua sedandarum controuer-
siarum inēatur: quam mētem, vt Deus quā
primum inuictissimis illis Principibus im-
mittat, toto pectore illum propter nōmen
filij sui Domini nostri Iesu Christi obte-
stamur.

FINIS.

ALVENSLEBEN
Ba
146

PROTESTATIO NVLLITATIS

*Aduersus Condemnationem Orthodo-
xarum Ecclesiarum, nuper insti-
tutam à quibusdam Do-*

Mihi pro
dicer; I